

2026-01-20
S2026/00115 (delvis)

Socialdepartementet

Inspektionen för vård och omsorg
Box 45184
104 30 Stockholm

Uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg att stärka tillsynen inom äldreomsorgen för ökad trygghet för äldre

Regeringens beslut

Regeringen ger Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att stärka tillsynen inom äldreomsorgen för ökad trygghet för äldre i enlighet med vad som anges under *Närmare om uppdraget*.

IVO ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter och erfarenheter från Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Socialstyrelsen.

IVO ska senast den 28 april 2026 lämna en delredovisning av uppdraget som avser en plan för tillsynen 2026–2027 till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

IVO ska senast den 1 februari 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

En redovisning av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Skälen för regeringens beslut

Utgångspunkten för äldreomsorg ska vara trygghet och medmänsklighet. Äldre personer måste kunna känna sig trygga och säkra med den äldreomsorgspersonal de släpper in i sitt eget hem. Samtidigt har flera brott som skett inom äldreomsorgen mot äldre personer uppmärksammats, exempelvis övergrepp mot äldre personer av personal inom hemtjänsten. Att brott begås mot äldre personer i deras hem, när de ska få det stöd och den omsorg som de har rätt till, är särskilt allvarligt.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att stärka tryggheten och säkerheten för äldre personer. Bland annat har Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och stödja implementering av kunskapsstöd för att motverka äldres våldsutsatthet och i synnerhet mäns våld mot kvinnor (S2024/02156). I december 2025 fick Socialstyrelsen också i uppdrag att stärka äldre personers trygghet, bl.a. genom att utveckla stöd till socialtjänsten särskilt vad avser förutsättningar för socialtjänsten att utan hinder av sekretess lämna uppgifter som angår misstanke om brott till brottsbekämpande myndigheter (S2025/02119). Därtill innebär nya sekretessbrytande bestämmelser att socialtjänsten lättare kan lämna uppgifter till brottsbekämpande myndigheter. Dessutom föreslår regeringen lagändringar som ger kommuner ett tydligt lagstöd för att begära att utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret visas upp vid bland annat anställning inom äldreomsorgen (prop. 2025/26:61). Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2026. En pågående utredning har även i uppdrag att lämna förslag på obligatoriska registerkontroller inom välfärdsverksamheter som riktar sig till bland annat äldre personer (dir. 2025:83).

De s.k. lex Sarah-bestämmelserna i 27 kap. 2–6 §§ socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, anger bl.a. att ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande snarast ska anmälas till IVO. Anmälningarna avseende äldreomsorgen avser främst att beviljad insats har utförts felaktigt eller uteblivit. Samtidigt framgår av uppgifter från IVO att vissa anmälningar också rör fysiskt våld, övergrepp eller sexuella övergrepp av personal och kränkningar av den äldre. Det finns alltså skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Lex Sarah-bestämmelserna i SoL är ett viktigt verktyg för att rätta till missförhållanden och förhindra att de händer igen. Det är mycket viktigt att kunskap om bestämmelserna finns i äldreomsorgen och att bestämmelsen följs. Samtidigt ska det finnas rutiner för att förebygga risker och missförhållanden. Tillsynen har som syfte att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Som ett led i regeringens arbete med att stärka tryggheten för äldre personer ska tillsynen därför stärkas för att motverka brott mot äldre personer inom äldreomsorgen.

Närmare om uppdraget

IVO ska stärka tillsynen inom äldreomsorgen i syfte att öka tryggheten för äldre. Genom förstärkta tillsynsinsatser ska IVO granska:

- hur socialnämnden fullgör sitt ansvar för att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet i enlighet med 27 kap. 1 § SoL, avseende brott mot äldre inom äldreomsorgen,
- följsamhet till de s.k. lex Sarah-bestämmelserna vid brott eller misstanke om brott mot äldre personer inom äldreomsorgen,
- socialtjänstens eller berörda verksamheters åtgärder vid händelse av brott eller misstanke om brott mot äldre personer inom äldreomsorgen,
- hur dessa åtgärder följs upp av socialtjänsten eller berörda verksamheter, och
- om åtgärderna avhjälpel bristerna.

Inom ramen för uppdraget ska IVO ta fram en plan för hur tillsynen ska genomföras under 2026–2027. Följsamhet till de s.k. lex Sarah-bestämmelserna och att vidtagna åtgärder avhjälpel bristerna är avgörande för att missförhållanden inte upprepas. Genom att IVO också granskar hur socialnämnden fullgör sitt ansvar för att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet i enlighet med 27 kap. 1 § SoL kan tillsynen också vara förebyggande, så att socialtjänsten och berörda verksamheter kan vidta åtgärder innan brott mot äldre sker.

IVO ska också återföra kunskapen från tillsynen till Socialstyrelsen, kommuner och berörda verksamheter.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Linnéa Annetorp Melander

Kopia till

Justitiedepartementet/INS
Justitiedepartementet/KRIM
Justitiedepartementet/L4
Justitiedepartementet/L6
Socialdepartementet/SAM
Socialdepartementet/SL
Socialdepartementet/RS
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/OFA/K
Arbetsmarknadsdepartementet/ARM
Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM
Brottsförebygganderådet
Polismyndigheten
Socialstyrelsen